

Lo hòu de la hargà de Pèir Bec

Un còp de huec que restronic, sec e brèu dens la nuèit lucida de deceme. Quauques cans que'u responòn dens lo luenh, mès la nèu e la solitud qu'eran talas que deguns n'entenoc pas arren. Un segon còp de huec qu'esquishèc un drin mes de silenci, mès la nueit qu'estoc consenta e adarron qu'estoc ua grana calma d'abans lo món, ua calma blanca e desolada on los òmes non pòden pas mes comprénguer. Un hum, au luenh, ja pujava deus ostaus cauds on la vita qu'a encara un bricalh de sens, un hum qui la lua hreda e muishava deu dit, dens un gèste d'ultima desolacion. Un darrèr còp de huec, tau com un rit d'ara en abans aquesit : los cans que's carèn, aqueste còp, e dus grans crits, au medish temps, qu'acusèn lo silenci l'un, clar coma la torrada nueitau, eishasclat de rauja contenguda, l'aute long coma ua planhença sebelida devath la nèu, amarejanta e acusaira : - Ah ! aqueste còp, qu'a avut son compte !

- Ah ! mon Diu, mon Diu ! Perqué donc m'avètz tuat ?

Au tresau còp de huec, lo dròlle qu'èra mòrt, sens agonia, sens díser guaireben arren sonqu'aquesta interrogacion de desesperança, qui adreçava a un aute òme benlhèu, qui tenguèva un fusilh, mès tanben a l'immensitat deus èstes e de las causas. Apuish lo son còs que caigoc sus la terrassa, dab un brut floish, dens la nèu lorda qui començava de hóner. Sol, lo cap que s'eslurrèc sus ua nèu mes fresca e la sua cara qu'estoc tot sobte enbaranada de blancor, ua cara de mainatge, canda e saunejaira, dab ua longa espiada blava qui's subervivèva. Qu'èra vestit leugèrament, a maugrat de la hred, lo còth largament aubèrt e lo peu blond esparricat sus las lausas. Guaireben ua mainada. L'òme alavetz que's clinèc e que prengoc páur. Tota colèra que s'èra esvanida e que's botèc a tremolar com ua huelha. Qué s'èra donc escadut ? S'èra eth, de vertat, qui avèva tirat adara ? Non sabèva pas mes e lo son còr que patacava. Que s'aprechèc deu còs encara caud e que l'observèc de mes pròche. Un rai de lua que hiquèc ua beluga hueitiva dens l'acèr de sa carabina, qui tenguèva encara de sa man esquèrra. Que caigoc ajolhat au ras deu còs ; que gahèc dab las mans la cara de l'adolescent, dens un gèste long de tendressa. Apuish que'u levèc lo cap, que's quitèc la vèsta e, dab precaucions infinitas, que l'en hascoc un cabeçau, entà que non repause pas mes sus la lausa dura, dens la nèu grisassa qui honèva devath aquesta darrèra calor. Ua mena d'extasi que guadagnava l'òme, davant la pregonor de la mòrt e de la nueit. Mès, tot d'un còp, ua autò que passèc sus la carrèra desèrta, e sos dus fars qu'estón com un còp de flinga dens lo silenci. Lo mainat mòrt que l'apareishoc alavetz dens tot son desvari dus pòts blanquioses, la beròia espiada a jamès perduda dens dus uelhs trevirats, e un trauc granàs, aqui, qui badava a la plaça deu còr...

In *Contes de l'Unic*, PER NOSTE, 1977

Questions per un comentari compausat

- 1) Dens lo tèxt se tròba l'oposicion entre lo brut e lo silenci : essajatz de trobar tres contrastes mei.
- 2) Qué poderèn solinhar aqueths contrastes ?
- 3) Qué vòu díser l'adjectiu "lucida" ?
- 4) Quau efect d'estille ei creat per l'associacion au mot "nueit" ?
- 5) Que's ditz tanben que la nueit ei consenta ; quau ei lo ròtle de la nueit dens lo crimi ?
- 6) Essajatz de relhevar elements qui's pòden trobar tanben dens ua tragedia classica.

Aquesta istòria ei tirada deu recueilh *Contes de l'Unic*. Que i aprenem perquè un òmi passa los sons dias a trucar sus un enclumi com un hòu. Qu'avè crompat l'ostau d'un haure qui èra cadut malaut. Ua nueit, lo hilh d'aqueth haure tornè dens la hargha, e se hasó tuar per lo proprietari navèth qui l'avèva lhèu pres per un raubaire. Despuish aqueth dia, com per espiar lo son crimi, non hè pas que trucar com un haure sus lo vielh enclumi deu pair deu mort. Aqueth extrèit raconta l'episòdi tragic de la mort deu joen. Que vederam que lo raconte ei tot en contraste e que s'aparenta sovent a ua vertadèra tragedia classica.

I) Un raconte tot en contrastes

Lo raconte eth medish comença " in medias res ", qu'ei a díser qu'èm, tre la debuta, dens l'accion. De tira , lo raconte ei plaçat devath lo signe deu contraste, de l'oposicion : dens la prumèra frasa, lo silenci de la nueit ei esquiçat per un còp de huec. Aquesta oposicion entre lo brut e lo silenci se persegueish d'aulhors dens la seguida deu tèxte : los cans tanben brisan lo silenci e la solitud (1.3) en lairant dens la nueit. Apuish, que son dus autes còps de huec qui retroneishen, puish dus crit, tornar, abans que s'installe definitivament lo silenci, a la mort deu joen. Se i a ua oposicion entre brut e silenci, lo constraste s'exprimeish tanben entre la violéncia e la patz (1.5, 6, 7), lo hred (la nèu) e la calor (los ostaus cauds, lo còs encara caud), la poesia (rai de lua) e la realitat (l'acèr de la carabina). Tots aqueths contraste contribueishen a joslinhar lo passatge de la vita a la mort, duas nocions antinomicas.

II) Preséncia deus elements naturaus

Se lo murtre se passa dens un lòc estremat e solitari, que sembla totun que i aja testimònis : en efèit, los elements, qui podem qualificar de naturaus, semblan personificats : la nuèit per exemple ei " lucida ", çò qui pòt voler díser " luminosa " (pr'amor de la lua e de la nèu) mes tanben aver lo sens qui s'aplica aus òmis " qui ved clar ". Que s'oposaré donc a l'actitud de l'òmi avuglat per la rauja. Lo dobte n'ei pas mei permés dab l'adjectiu " consenta ". Quauquarren dens aqueth crimi seré donc ligat a la fatalitat e volut per lo destin puishque los elements naturaus lo " cobreishen " (la nèu tanben amorteish los bruts). Qu'èm quasi dens ua tragedia classica ont los personnatges non pòden pas escapar a la loa destinada. (lo murtrièr non pòt pas lutar contra la soa holia).

III) Un joen sacrificat

Com dens ua tragedia classica, los actes qui poderén trucar lo public, non son pas amuishats, mes solament suggerits : qu'ei atau que non vedem pas lo murtre, que l'entenem sonque. Com l'avem dejà dit, lo murtre semblava inevitable tant tot se liga entà'u facilitar. Arrés non pòt pas escapar au destin. Com ac ditz l'autor, que son tres còps de huec qui son tirats, dab la simbolica qu'aquò suspausa. De hèit, lo murtre s'aparenta quasi a un sacrifici ("*com un rit d'ara en abans aquesit*"). Que pensam de tira au " Sacrifici d'Ifigenia " qui inspirè mantuas tragedias. Aquò, d'autant mei que lo joen se sembla a ua gojata : "*guaireben ua mainada*". Com dens ua tragedia, l'estille e lo vocabulari son recercats. Tanben dens ua tragedia, los personatges son de la hauta societat. Adonc, mei luenh dens lo tèxt lo pair deu gojat èra comparat au diu grec Efaïstòs. Donc la victima ei quasi un diu tanben.

Conclusion :

En aqueth tèxt hèra ric, Pèir Bec, nos prepausa un espiar sus la mort, tractat a la maniera deus tragics. Que se i revèla a còps poetica e romantica, mes en definitiva que nos apareish dens tota son orror, hreda e lèda.

Aprestat per Felip BIU